

Rezoluția privind Dezbaterea Recomandărilor pentru elaborarea noului model de Școală Doctorală

(adoptată în cadrul Universității „Ovidius” din Constanța
la întâlnirea din 2 septembrie 2009)

Victor Ciupina

Adrian Lungu

Universitatea “Ovidius” din Constanța

Universitatea “Dunărea de Jos” din Galați

Proiect finanțat de
UNIUNEA EUROPEANĂ

MINISTERUL MUNCII
FAMILIEI ȘI PROTECȚIEI SOCIALE
AMPOBORU

FONDUL SOCIAL EUROPEAN
POS DRU
2007-2013

INSTRUMENTE STRUCTURALE
2007-2013

MINISTERUL EDUCAȚIEI,
CERCETĂRII ȘI INOVĂRII
OIPOBORU

UNITATEA EXECUTIVĂ PENTRU
FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI
SUPERIOR ȘI A CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE UNIVERSITARE

1. Preambul

Dezbaterea raportului "Doctoratul și organizarea Școlilor doctorale - O diagnoză de stare și prospectări pentru un viitor posibil" organizată la Universitatea Ovidius din Constanța în ziua de 02.09.2009, a mijlocit participarea directorilor școlilor doctorale, a unui număr semnificativ de cadre didactice cu responsabilități în domeniu, conducători de doctorat și doctoranzi de la Universitatea „Ovidius” Constanța, Universitatea "Dunărea de Jos" din Galați și Universitatea Maritimă din Constanța.

Participanții la dezbateri au constatat că Raportul analizat la întâlnirea de la Constanța reprezintă o sursă de informații apreciabilă și o culegere de sugestii rezonabile, pe baza cărora se poate construi o strategie coerentă pentru organizarea pregătirii prin doctorat pe de o parte și a școlilor doctorale pe de alta. Raportul abordează obiectivele propuse în mod eficient evidențiind slăbiciuni și imperfecțiunea stării de lucruri actuale, punând la dispoziție o serie de date ce pot constitui pornind de la o bază solidă de reflecție. Astfel se semnaleză scăderea numărului și ponderii doctoranzilor subvenționați de la buget în raport cu numărul total de studenți, de la 9,5 în 2002 la 7,2 în 2008, (lucru ce poate fi considerat nesemnificativ dacă se are în vedere faptul că efectivele totale de studenți au crescut în această perioadă. A scăzut ponderea doctoranzilor subvenționați de la buget, de la 95,7% în 2002 la 64,6% în 2008, pe când numărul absolut al doctoranzilor a crescut cu 10% în aceeași perioadă. Aceste cifre sugerează faptul că există un interes sporit pentru studiile doctorale, chiar în situația în care ele nu sînt foarte precis definite din punct de vedere al cadrului legislativ. Într-un demers firesc pentru menținerea acestui interes măcar la cotele actuale, se impune ca o acțiune energetică, structurarea școlilor doctorale și redefinirea rolului social al doctorului în științe.

După o perioadă lungă de organizare și funcționare în parametri aproape constanți, sistemul a trecut în ultimii douăzeci de ani prin transformări demne de luat în seamă. Aplicarea principiilor și obiectivelor Procesului Bologna, a impus organizarea școlilor doctorale, a determinat schimbări în fluxurile de doctoranzi la zi și la fără frecvență și în finanțarea din fonduri publice și private a doctoratului și doctoranzilor. S-a intrat într-un nou stadiu, cel al reconfigurării, care este realizat în cadrul proiectului cofinanțat de Guvern și Fondul Social European, programul POS DRU. În cadrul proiectului, sistemul de doctorat constituie obiect al unei analize diagnostice pe baza căreia urmează să se promoveze un set de politici sistemice și instituționale privind organizarea și funcționarea doctoratului. Acestea vor fi ulterior supuse unei pilotări instituționale cu scopul de a identifica opțiuni și deschideri optime pentru realizarea unui

doctorat competitiv european și global, bine adaptat cerințelor pieței naționale a calificărilor superioare.

Analiza propusă în raportul discutat la Universitatea Ovidius din Constanța a condus la unele concluzii privind starea doctoratului în România, prin prisma interconexiunilor pe care această formă de pregătire avansată le are cu sistemul și avându-se în vedere date și informații cât mai variate și intersectate după modelul triangulării. Chiar dacă diagnoza este încă provizorie, ea a condus la un summum de concluzii și recomandări, care, prin dezbaterile publice largi, la care participă universitari și cercetători, doctoranzi și masteranzi, practic toți actorii interesați, vor trebui să faciliteze atât construcția unui nou concept al sistemului românesc de doctorat, cât și proiectarea politicilor instituționale ce vor fi testate în viitorul apropiat. Raportul a produs un set de Recomandări pentru doctoranzi și conducători de doctorat, dar mai ales pentru instanțele instituționale responsabile de politicile de îmbunătățire a stării doctoratului ca al treilea ciclu de studii universitare, cum este considerat în Procesul Bologna. Recomandările sunt importante mai ales pentru faptul că vor sta la baza formulării acelor opțiuni și apoi a acelor politici menite să "consolideze succesele,"care vor fi" și să elimine eventuale neajunsuri, „daca ar fi”, așa cum, cu onestitate, se menționează în raport.

Una din concluziile de importanță fundamentală desprinse în urma dezbarerii raportului, organizate la Constanța, este aceea că sistemul doctoral din Romania se confruntă în prezent cu o acută nevoie de reconfigurare. Din acest punct de vedere, în opinia participanților la dezbateri, proiectul trebuie continuat, iar recomandările făcute, completate cu acelea care au rezultat în urma dezbaterilor să stea la baza elaborării unei construcții sistemice și instituționale robuste, care să determine saltul calitativ pe care această formă de pregătire ar trebui să-l înregistreze pe viitor.

2. Analiza recomandărilor care rezultă din Raport

2.1 Organizarea sistemului doctoral din România

(a) Premize:

1. La ora actuală doctoratul în România nu este unitar din punct de vedere instituțional și juridic.
2. Lipsesc parteneriatele comprehensive ale Universităților cu institute de cercetare, parteneriate care ar trebui să reglementeze contribuțiile participanților, drepturile de proprietate intelectuală, accesul doctoranzilor la infrastructura de cercetare, etc.
3. În ciuda unității formale a formării doctorale și a titlului de doctor, apar diferențieri în criteriile și practicile de conferire ale titlului de doctor așa spre exemplu, există cerințe și diplome formal identice pentru doctoranzii cu frecvență și respectiv doctoranzii fără frecvență, în condițiile unor nevoi diferite și a unor exigențe deseori mai scăzute pentru aceștia din urmă.

4. Oportunitatea extinderii doctoratului profesional către alte domenii este insuficient explorată.
 5. Există practici frecvente de depășire a termenelor prevăzute în planul de realizare a cercetării și de redactare a tezei, constatându-se dificultăți în îndrumare, o calitate mai scăzută a tezelor și un risc ridicat de abandon a doctoranzilor care apelează la amânări succesive.
 6. Școlile doctorale nu au suficientă distincție managerială și administrativă: ele sunt structuri transversale, uneori fără state de funcții proprii; rolurile Directorului și al Consiliului Școlii Doctorale nu sunt clar specificate.
 7. Școlile doctorale sunt rareori integrate cu programele de masterat. De asemenea, lipsesc strategiile instituționale de recrutare a doctoranzilor, practicându-se un concurs de admitere relativ necompetitiv și închis față de doctoranzii din străinătate.
 8. Finanțarea de bază pentru studiile doctorale este insuficientă, în lipsa unor resurse complementare bugetului de stat. Pe lângă finanțarea de bază a studiilor doctorale, merită a contribui la finanțarea activităților de cercetare ale studenților, se simte nevoia identificării unor surse complementare adecvate de către instituții (ex.: granturi de cercetare, contracte cu agenți economici).
 9. Conceptul de Școală Doctorală din România este, în principiu, un concept ce corespunde unor modele internaționale performante, aplicat în mod diferențiat în diverse universități, dar care uneori nu conduce la performanțele așteptate.
- (b) Recomandări:
1. Adoptarea unor sensuri unitare asociate titlului sau gradului de doctor și aplicarea lor consecventă.
 2. Revizuirea bazei normative a sistemului doctoral național în context european, astfel încât să devină unitar în termeni juridici și financiari, dar divers, comparabil și competitiv în termeni instituționali.
 3. Crearea de facilități și instituirea de stimulente, inclusiv financiare, pentru multiplicarea de parteneriate interinstituționale între universități, între acestea și institutele de cercetare, concomitent cu implicarea de companii, în vederea organizării de programe doctorale.
 4. Organizarea sau reorganizarea de Școli doctorale, dar mai ales organizarea în universități de Școli de cercetare în care să fie incluși atât studenți de la masterate de cercetare cât și doctoranzi și postdoctoranzi („Graduate schools”), într-o formă care ar facilita implicarea consecventă și de durată a celor mai performanți studenți în cercetare și care ar asigura o durată adecvată finalizării de proiecte de cercetare de către doctoranzi/cercetători tineri.
 5. Organizarea de: (a) Școli doctorale și/sau (b) Școli de cercetare (masterat și doctorat) de tip intrainstituțional / interdisciplinar sau interinstituțional / monodisciplinar pentru a facilita utilizarea optimă a resurselor și comunicarea extinsă a doctoranzilor și conducătorilor de doctorat.

6. Accentuarea distincției instituționale a Școlii doctorale/Școlii de cercetare în termeni administrativi și manageriali în cadrul universităților și al parteneriatelor interinstituționale extinse.
7. Integrarea doctoranzilor, mai ales a celor cu frecvența la zi, în proiecte colective de cercetare care ar permite monitorizarea continuă a progresului acestora și ar oferi sprijin și feed-back continuu din partea echipei proiectului.
8. Extinderea formării de tip doctorat profesional, bazat pe cercetare aplicativă, către alte domenii, într-un format instituțional bazat pe: consorții incluzând IOSUD-uri, agenți economici, institute de cercetare publice și private; posibilitatea co-participării la îndrumare a experților din domeniul profesional respectiv; posibilitatea studiilor fără frecvență.
9. Susținerea prin burse a doctoranzilor la zi, din finanțarea de bază precum și din fonduri de cercetare acordate pe baze competitive.
10. Elaborarea la nivelul IOSUD-urilor de reguli clare cu privire la drepturile de proprietate intelectuală ale doctoranzilor, la partajarea acestora între instituție, conducător de doctorat și doctorand.
11. Lărgirea accesului la fonduri de finanțare a cercetării postdoctorale, din fonduri publice și private, care ar fi distribuite anual în mod competitiv.
12. Încurajarea finanțării de către angajatorii privați a studiilor doctorale, prin stimulente fiscale.
13. Finanțarea studiilor doctorale, mai ales din fonduri publice, dar și private, care ar fi alocate la nivel instituțional pe cicluri de 3-4 ani și prin granturi individuale de studii.

2.2 Statutul doctorandului și al conducătorului de doctorat

(a) Premize:

1. Statutul actual al doctorandului este inconsistent, constând într-o aglomerare variabilă de roluri care influențează negativ asupra performanțelor potențiale ale doctoratului și doctorandului. Reglementările oscilante conduc la incertitudini privind: recunoașterea vechimii în muncă și a vechimii în specialitate (cercetare), posibilitatea doctoranzilor cu frecvență de a avea alt loc de muncă, continuarea traiectoriei profesionale după absolvirea studiilor.
2. Doctoratul este în cele mai multe cazuri realizat ca ocupație part-time. Chiar și în cazul doctoranzilor la zi, studiile doctorale sunt deseori realizate în paralel cu un alt loc de muncă. Lipsa unor programe postdoctorale cu acces larg al absolvenților este ceea ce motivează doctoranzii să-și caute un loc de muncă.
3. Dispunem de o varietate de doctoranzi: la zi sau fără frecvență; subvenționați de la buget sau plătitori de taxe; angajați deja în instituții universitare/de cercetare sau în instituții care nu au nicio legătură cu cercetarea; cu bursă sau fără bursă etc.

4. Pentru toți doctoranzii, indiferent de statut, exigențele sunt retoric prezentate ca similare și diplomele ca echivalente, pe câtă vreme experiențele de formare și cercetare și mai ales performanțele diferă în mod semnificativ.
 5. Cel mai adesea, dacă nu exclusiv, angajarea pe termen nedeterminat în universități și în cercetare precede înmatricularea în programe doctorale și finalizarea doctoratului.
 6. Inconsistența statutului doctorandului se asociază cu multe abandonuri ale doctoratului sau/și cu prelungirea studiilor doctorale, ceea ce înseamnă ineficiență instituțională, frustrare personală și practici birocratice multiplicată sau chiar arbitrare de abordare a acestora.
 7. Statutul de conducător de doctorat este condiționat de gradul de profesor universitar sau cercetător științific gradul I, precum și de afilierea cu o IOSUD.
 8. Lipsește o normare clară a tuturor activităților din Școala doctorală, iar numărul maxim prevăzut de doctoranzi este deseori depășit.
 9. În linii mari, se menține modelul individual de îndrumare, chiar și în interiorul Școlilor doctorale. Există o asimetrie ridicată a relației dintre doctorand și îndrumător, în condițiile în care conducătorul de doctorat este deseori singurul care cunoaște situația doctorandului, îl îndrumă și îl evaluează.
 10. Contractele de studii doctorale au prevederi generale și sunt afectate de probleme de validitate legislativă.
- (b) Recomandări:
1. Clarificarea statutului doctoranzilor, în relație cu activitățile și responsabilitățile reale ale acestora.
 2. Pentru o perioadă de cel puțin șase ani consecutiv, menținerea numărului actual de doctoranzi la zi cu burse și alocarea lor predilectă pe domeniile cercetării prioritare la nivel național și european și pe proiecte complexe, trans și interdisciplinare.
 3. Angajarea în universități sau în institute de cercetare pe perioadă (ne)determinată realizată prin concurs public, transparent, numai a candidaților care au deja titlul sau gradul de doctor.
 4. Deschiderea posibilității de îndrumare a doctoranzilor de către cadrele universitare cu grad de conferențiar și cercetătorii cu grad CS II care au dovedit performanțe ridicate în cercetare.
 5. Creșterea exigențelor privind activitatea de cercetare în acordarea și menținerea dreptului de a conduce doctoranzi, inclusiv existența unor granturi de cercetare obținute în condiții de competitivitate.
 6. Păstrarea dreptului de a conduce doctoranzi în condițiile transferului la o altă IOSUD, reglementând opțiunile doctoranzilor într-o astfel de situație de transfer.
 7. Formarea conducătorilor de doctorat, prin activități specifice, pentru a □ și dezvolta abilitățile și competențele de îndrumare a doctoranzilor.
 8. Normarea riguroasă a activităților de îndrumare a doctoranzilor de către conducătorii de doctorat, având în vedere varietatea de activități asociate și rezultatele obținute în cercetarea proprie și a doctoranzilor îndrumați.

9. Limitarea strictă a numărului de doctoranzi ce pot fi îndrumați de un conducător de doctorat în sistemul Bologna, de exemplu la maximum 10.
10. Sporirea reprezentării intereselor doctoranzilor la nivel de
11. IOSUD ce ar putea fi realizată prin organizarea lor în asociații ale doctoranzilor.
12. Încurajarea reprezentării doctoranzilor în Consilii și Senate universitare.

2.3 Calitatea academică a studiilor doctorale

(a) Premize:

1. Situații frecvente de redundanță între cursurile Școlii doctorale și cursurile de nivel de licență sau masterat, și lipsa unei diversități de cursuri din care doctorandul să poată alege conform intereselor sale – dificultăți accentuate și de faptul că doar conducătorii de doctorat pot ține cursuri în cadrul Școlilor doctorale.
2. Sistemul de credite funcționează mai degrabă ca o formalitate, fără să permită opțiuni individuale în formarea doctoranzilor.
3. Situații de curriculum orientat exclusiv „spre profesor”, în funcție de disponibilitatea și interesele cadrelor didactice, cu o slabă raportare la Cadrul Național al Calificărilor.
4. Lipsa unui sistem clar de distribuție a cursurilor din perioada de formare pe tipurile generale de competențe necesare absolvenților de studii doctorale, inclusiv competențele transversale.
5. Heterogenitatea ridicată a doctoranzilor din anumite domenii îngreunează conceperea unor cursuri relevante pentru toți participanții. În lipsa unei îndrumări axate pe studiul interdisciplinar, doctoranzii din alte domenii riscă să aibă o performanță redusă.
6. În anumite domenii există un nivel slab de integrare a producției științifice în fluxurile internaționale.
7. Lipsa unor criterii obiective minime de nivel național privind rezultatele activității științifice ale doctorandului, precum publicații sau participări la conferințe.
8. Lipsa unor proceduri clare și comprehensive de verificare a proprietății intelectuale a lucrărilor produse de doctoranzi și a tuturor cercetătorilor, în general.
9. Un nivel variabil de exigență în evaluarea tezelor la prezentarea lor în Catedră sau Școlile doctorale.
10. Un nivel ridicat de formalism în evaluarea tezelor de către comisia de susținere.
11. Situații de dependență cvasi-totală a evaluării tezei și chiar a activității doctorandului de evaluarea realizată de conducătorul de doctorat.
12. Lipsa experților străini din comisia de susținere a tezei.
13. În condițiile socio-economice actuale, performanța Școlilor doctorale românești nu este una de tip „World-Class Research”, cercetarea doctorală românească neproducând descoperiri relevante la nivel internațional, care să genereze noi paradigme și/sau tehnologii/servicii care să marcheze cercetarea internațională.

(b) Recomandări:

1. Elaborarea unor reglementări și mijloace de control asupra modului în care este implementată instituția de „Școală doctorală/de cercetare”, cu un accent deosebit pe elaborarea curriculumului și realizarea cercetării.
2. Raționalizarea programelor de pregătire în Școlile doctorale/Școlile de cercetare, care ar fi focalizate pe: (i) învățarea prin cercetare, inclusiv asimilarea sistematică și practicarea efectivă a tehnicilor de cercetare; (ii) cunoașterea academică realmente avansată, bazată pe cercetările cele mai recente în domeniul disciplinar/interdisciplinar al doctoratului; (iii) formarea de abilități transversale (comunicare, manageriale, leadership, antreprenoriale).
3. Introducerea unor cursuri pentru doctoranzi ținute de specialiști care nu au gradul didactic de profesor sau CS I, dar au o experiență dovedită în cercetare.
4. Utilizarea sistemului de credite pentru a permite doctoranzilor un anumit nivel de alegere a cursurilor din perioada de pregătire.
5. Durata perioadei de studii doctorale sa fie mai flexibilă și diferențiată pentru forma la zi și la fără frecvență.
6. Reorientarea cercetărilor doctorale spre teme relevante atat national cat si internațional și implementarea unor indicatori de performanță utilizați în competiția internațională (ex. publicații ISI/cărți în edituri internaționale, brevete, produse inovative brevetate etc.).
7. Sprijinirea și monitorizarea continuă a activității doctorandului atât de către îndrumător, cât și de către o echipă de co-îndrumători din cadrul Școlii doctorale sau de cercetare.
8. Consolidarea unor filiere specifice de îndrumare pentru doctoranzii cu diplome de licență/masterat din alte domenii, bazate pe cursuri introductive în domeniul respectiv și axarea pe cercetare interdisciplinară, valorizând formația de bază a doctorandului.
9. Stabilirea unor criterii minime de rezultate în activitatea de cercetare pentru acordarea titlului de doctor, care ar putea include: publicarea unui număr de articole/studii în reviste incluse în baze de date internaționale cu revizori anonimi (în sistem double-blind peer-review), participarea la conferințe naționale și internaționale, brevete etc.
10. Introducerea în Cod și în practicile instituționale a unor proceduri de prevenire și detectare a plagiatului și a altor eventuale fraude intelectuale precum și a unor reguli de integritate academică.
11. Încurajarea prezenței experților străini în comisiile de susținere a tezelor și în alte comisii de evaluare a activității doctorandului, în condițiile multiplicării tezelor de doctorat redactate în limbi de circulație internațională.

2.4 Evaluarea și asigurarea calității

(a) Premize:

1. Deși există mecanisme formale (legale) de asigurarea calității, implementarea lor punctuală în Școlile Doctorale existente este adesea deficitară. Evaluările

periodice externe au fost împiedicate de lipsa unei metodologii clare, iar evaluările interne sunt deseori o formalitate.

2. Lipsesc proceduri sistematice de evaluare internă a calității studiilor doctorale, incluzând, printre altele: evaluări din partea doctoranzilor; monitorizarea unor indicatori ai performanței în cercetare a doctoranzilor și conducătorilor de doctorat din Școlile doctorale.
 3. Publicarea lacunară pe site-ul IOSUD-urilor a informațiilor relevante privind funcționarea acestora, rezultatele și performanțele obținute, și oportunitățile oferite doctoranzilor.
- (b) Recomandări:
1. Elaborarea, la nivel național, a unui Cod de Practici pentru Programele de Cercetare Doctorală.
 2. Aplicarea Codului ar fi monitorizată prin evaluare colegială, preferabil prin accesul de la distanță (online) al informațiilor relevante.
 3. Publicarea pe site-ul Școlilor doctorale a rezumatelor extinse, în română și engleză, a tezelor susținute, precum și a altor informații relevante precum: lista conducătorilor de doctorat și CV-ul acestora, proiectele curente de cercetare, oportunități de cercetare și mobilități oferite doctoranzilor.
 4. Aplicarea Codului ar urma să fie monitorizată și prin accesul publicului la informațiile relevante postate pe site-urile Școlilor doctorale și de cercetare, permițând sesizarea eventualelor nereguli către o comisie de control.
 5. Modalitatea explicită și punctuală de implementare a mecanismelor de asigurare a calității specificate în legislație trebuie să devină unul dintre standardele principale în acreditarea viitoare a Școlilor doctorale.
 6. Evaluarea periodică a performanțelor în cercetare și acreditarea tuturor instituțiilor organizatoare de Școli și Programe doctorale, de către CNCISIS și ARACIS, în perioada 2011-2013, pe baza unor criterii generice.
 7. Evaluarea calității studiilor doctorale de către doctoranzi, în calitate de beneficiari, prin anchete sociologice anonime realizate periodic.
 8. Introducerea de către Consiliul Programelor de Studii Doctorale a unui sistem de benchmarking internațional, care ar servi analizei comparative la nivel european și global a performanțelor instituționale ale studiilor doctorale din Romania.

2.5 Deschiderea studiilor doctorale

(a) Premize:

1. Doctoratul românesc este orientat academic, nefiind bine integrat și coordonat cu piața muncii și nevoile socio-economice; în consecință, el nu este un motor al economiei și societății românești bazate pe cunoaștere, așa cum se stipulează în Agenda Lisabona.
2. Tematica doctoratului este dominant disciplinară. Cercetările inter și transdisciplinare, în măsură să permită abordarea unor probleme teoretice și practice cu relevanță și impact internațional, sunt slab reprezentate. Chiar și

temele disciplinare nu sunt suficient racordate la tematica relevantă internațional sau cerută de mediul socio-economic național.

3. Mobilitățile naționale în cadrul doctoratului sunt reduse; mobilitățile internaționale sunt relativ mai numeroase, dar rămân orientate preponderent disciplinar.

(b) Recomandări:

1. Regândirea curriculum-ului și cercetării doctorale pentru o ancorare pe piața muncii, în conexiune cu necesitățile socio-economice, astfel încât doctoratul să devină unul din motoarele unei economii și societăți românești avansate, bazate pe cunoaștere.
2. Promovarea, alături de temele disciplinare, a unor teme de doctorat inter și transdisciplinare, care ar aborda probleme complexe, cu relevanță și impact internațional.
3. Organizarea studiilor doctorale de excelență în limbi de circulație internațională.
4. Elaborarea unei strategii naționale de atragere spre programe doctorale a talenților naționale și extinderea recrutării de doctoranzi din țări în curs de dezvoltare sau din țări dezvoltate acolo unde România este competitivă internațional.
5. Regândirea cooperărilor și mobilităților între Școlile doctorale din țară coroborată cu creșterea numărului de doctorate în cotutelă (națională și/sau internațională), în cercetări inter și/sau transdisciplinare.

